

Хохліна О.П. Індивідуальний стиль діяльності: особливості прояву та передумови становлення у школярів з інтелектуальними вадами / Ляшко В.В., Хохліна О.П. // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – 2013. - №3. – С.38-44.

УДК :159.922.76-056:36-053.5:376.016:62/64

**ИНДИВИДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ
ТА ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ У ШКОЛЯРІВ З
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ВАДАМИ**

Віра Ляшко

Херсонський державний університет,

Олена Хохліна

Національна академія внутрішніх справ

epkhokh@rambler.ru

У статті наводяться результати вивчення індивідуального стилю діяльності у розумово відстали школярів та передумов його становлення.

Ключові слова: індивідуальний стиль діяльності, діти з інтелектуальними вадами, передумови становлення індивідуального стилю діяльності, трудове навчання.

**ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ СТИЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: ОСОБЕННОСТИ
ПРОЯВЛЕНИЯ И ПРЕДПОСЫЛКИ СТАНОВЛЕНИЯ У
ШКОЛЬНИКОВ С ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ**

Вера Ляшко

Херсонский государственный университет,

Елена Хохлина

Национальная академия внутренних дел

epkhokh@rambler.ru

В статье приводятся результаты изучения индивидуального стиля деятельности в умственно отсталых школьников и предпосылок его становления.

Ключевые слова: индивидуальный стиль деятельности, дети с интеллектуальными нарушениями, предпосылки становления индивидуального стиля деятельности, трудовое обучение.

INDIVIDUAL STYLE OF ACTIVITY: FEATURES OF DISPLAY AND BECOMING PRE-CONDITION FOR MENTALLY RETARDED SCHOOLBOYS

Vera Lyashko

the Kherson state university,

Olena Khokhlina

the National academy of internal affairs

epkhokh@rambler.ru In the article results over of study of individual style of activity are brought in mentally fallen behind schoolboys and psikhologo-pedagogical terms of his becoming.

The thesis defines the general characteristics and individual-typological characteristics of mentally retarded children in order to reflect them in the pedagogical process of auxilliary school and detect conditions of formation of individual style.

The possibility of formation of the mentally retarded younger pupils individual style of performance and efficiency of labor problems in the special organization of labor studies at secondary school and using a specially developed system of training are proved.

Keywords: individual style of activity, mentally retarded children, preconditions of becoming of individual style of activity, labour studies.

Соціально-економічні зміни у нашій державі зумовили необхідність реформування освіти, основним завданням якої є підготовка підростаючого

покоління до самостійного життя. Розв'язання цього завдання надзвичайно актуальне для спеціальних освітніх закладів, у яких навчаються діти з порушеннями психофізичного розвитку, зокрема діти з інтелектуальною недостатністю.

Розумово відсталі (РВ) діти характеризуються загальними та специфічними закономірностями розвитку, що відповідають своєрідній структурі їх дефекту, індивідуально-типологічними особливостями психофізичного розвитку та його відхилень. Усе це впливає на виконання дітьми навчально-трудоих завдань. При цьому упродовж життя в них формується свій індивідуальний стиль діяльності (ІСД), зумовлений особливостями нервової системи та порушеннями розвитку, який має компенсаторне та адаптивне значення для ефективного виконання діяльності.

Проблема ІСД досліджувалась Г. Андрєєвою, С. Асфандієровою, О. Байметовим, К. Гуревичем, Є. Ільїним, Є. Климовим, Г. Корольковою, А. Краєвські, Б. Ломовим, В. Мерліним, Я. Стреляу, М. Субханкуловою, В. Шадриковим, М. Щукіним та ін. у плані вивчення індивідуальнотипологічних особливостей розвитку людини у зв'язку з її діяльністю та професійним становленням. Проблема індивідуального стилю трудової діяльності РВ учнів була поставлена нами та розглядалася в контексті вивчення його компенсаторних, адаптивних та корекційних механізмів з метою забезпечення корекційної спрямованості трудового навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку [3]. У статті наводяться результати вивчення питання проявів ІСД та передумов його становлення у розумово відсталих дітей молодшого шкільного віку у зв'язку з ефективністю їх трудової діяльності та особливостями розвитку (загальними та індивідуальнотипологічними).

ІСД визначається як індивідуально-своєрідна система психологічних засобів, до яких свідомо чи стихійно вдається людина з метою найефективнішого врівноваження своєї типологічно обумовленої

індивідуальності з предметними, зовнішніми умовами діяльності. В основі ІСД – індивідуальний спосіб діяльності, який у своєрідній формі відтворює об'єктивні та суб'єктивні умови її здійснення. Такий спосіб визначається на основі порівняння з еталонним. Ознаками ІСД є: стійка система прийомів та способів діяльності; її зумовленість особливостями особистості та слугування засобом ефективного пристосування до об'єктивних вимог виконання діяльності.

Формування ж ІСД здійснюється на основі використання механізмів компенсації та корекції й передбачає становлення у суб'єкта скоригованого відповідно до вимог діяльності та оптимального її виконання індивідуального стилю в оптимальних межах. Він ґрунтується на використанні позитивних можливостей дитини та компенсації негативних для досягнення ефективності діяльності її проявів.

Формування ІСД є важливим напрямом підвищення ефективності трудового навчання розумово відсталого дитини, корекційно-розвивального впливу та підготовки до самостійної життєдіяльності, який здійснюється за тією ж стратегією, що й корекційно-розвивальна робота - з опорою на становлення усвідомлених, регульованих психічних функцій та способів дій, з урахуванням даних його вивчення у дітей у зв'язку з ефективністю виконання трудових завдань та особливостями розвитку.

Визначенню передумов становлення ІСД передувало його емпіричне дослідження в учнів початкових класів допоміжної школи. Зокрема передбачалося взаємопов'язане вивчення: 1) індивідуального стилю трудової діяльності (його типу, рівня сформованості); 2) ефективності розв'язання трудового завдання; 3) загальних властивостей (сприймання, пам'ять, мислення); 4) індивідуально-типологічних властивостей особливостей розвитку (властивостей нервової системи, типу темпераменту, форми олігофренії). Організація констатуючого етапу здійснювалась відповідно до порівняльного принципу: для виявлення особливостей прояву явищ у РВ дітей дослідження проводилося також з учнями, які не мали відхилень розумового розвитку (НР).

У розумінні ІСД ми виходили з того, що ІСД проявляється в діяльності, в її особливостях, у розмаїтті тактик діяння, що притаманні конкретній особі. У дослідженні стиль розглядався як характеристика системи дій, операцій і рухів, до якої особа вдається відповідно до своїх індивідуально-типологічних властивостей, передусім особливостей нервової системи та темпераменту. У його основі □ індивідуальний спосіб діяльності (ІСПД), який є одиницею та основою становлення ІСД, а його закріплення і прояв в типових умовах свідчить про наявність індивідуального стилю.

Провідним для вивчення ІСД був обраний експериментальний метод. Передбачалось розв'язання учнями практичного завдання із забезпеченням усіх сторін діяльності: мотиваційної, змістової та операційно-організаційної. В основу розробки завдання було покладено програмний матеріал з трудового навчання для допоміжної школи за розділом «Робота з папером» у 1, 2, 3 класах – виготовлення аплікації. Дослідження проводилось в індивідуальній формі наприкінці навчального року, коли учні вже змогли засвоїти необхідні для виконання завдання знання та способи дій (навички та вміння).

Під час вивченні індивідуального стилю трудової діяльності ми виходили з положення, що він проявляється у співвідношенні допоміжних (гностичних і пристосовчих) та виконавчих (основних) дій (Ян Стреляу та Анжей Краєвські). У процесі виконання практичного завдання нами досліджувався індивідуальний спосіб виконання учнями операційно-технічних трудових дій (виконавчих дій) (О. Хохліна). Відповідно, ІСД вивчався за показниками: співвідношення допоміжних та основних дій (кількість останніх визначена технологічним процесом); кількість допоміжних дій, що здійснювалась учнем під час виконання завдання з метою вимірювання, уточнення та контролю, корекції під час вирізання та наклеювання деталей; кількість звертань учня до зразка з метою уникнення помилок та уточнення; дотримання учнем порядку операцій під час виконання роботи; кількість та характер допомоги з боку експериментатора та реакція на неї учня; особливості роботи учня з інструментами та його

орієнтування на папері, організація умов діяльності; відповідність виробу зразка; час виконання дій та ін.

Для вивчення ефективності виконання трудового завдання використовувався той самий експеримент, що й для вивчення ІСД, в основі якого — розв'язання практичного завдання (виготовлення аплікації). Вивчення процесу та продуктів діяльності, відповіді на запитання експериментатора щодо розуміння завдання та способу його розв'язання, надання та прийняття допомоги дали змогу отримати необхідні дані про ефективність виконання завдання за показниками правильності, швидкості, цілеспрямованості, самостійності, розуміння завдання, вербалізації способу виконання завдання, якості виробу (О. Хохліна).

Виходячи з принципу єдності психіки та діяльності, особливості психіки впливають на характер перебігу їх діяльності (С. Забрамна, В. Петрова, І. Беякова та ін.). Розвиток основних пізнавальних процесів (сприймання, мислення та пам'ять, які забезпечують засвоєння та виконання трудової діяльності) є необхідною умовою становлення ІСД, оскільки він проявляється лише тоді, коли учні володіють навчальним матеріалом (О. Байтметов). Для вивчення психічних процесів були використані стандартизовані психологічні методики, розроблені С. Забрамною.

При вивченні типів нервової системи ми виходили з теоретичних положень про природу і прояв основних властивостей вищої нервової діяльності. Для дослідження типів нервової системи та темпераменту використовувались метод спостереження, метод незалежних характеристик, а також графічна методика «Теппінг-тест». При вивченні індивідуально-типологічних властивостей дитини ми виходили також з того, що вони щонайперше обумовлені своєрідністю структури дефекту і приналежністю до однієї з п'яти форм олігофренії за М. Певзнер. Для отримання даних щодо форми олігофренії в учнів використовувались методи вивчення анамнезу та шкільної документації.

Отримані у процесі дослідження емпіричні дані підлягали якісній та кількісній обробці. Для з'ясування наявності та характеру зв'язку між явищами, що досліджувались з метою виявлення чинників становлення ІСД використовувались таблиці співставлення отриманих даних та кореляційний їх аналіз (на базі комп'ютерної програми SPSS 12.0).

Під час дослідження індивідуального стилю трудової діяльності у РВ учнів (як і в НР) було виявлено наявність різних типів та рівнів сформованості ІСД.

Отримані дані наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Дані про типи та рівні сформованості ІСД в учнів (у %)

Категорія дітей	Типи ІСД			Рівні сформованості ІСД			
	виконавчий	змішаний	підготовчий	низький	середній	достатній	високий
РВ	19%	40,5%	40,5%	18,9%	29,7%	37,8%	13,5%
НР	42%	40%	18%	-	9%	51%	40%

Як свідчать дані таблиці, розумово відсталим учням притаманні підготовчий та змішаний типи (у НР – виконавчий), достатній та середній рівні сформованості (у НР – достатній та високий рівні; низький рівень відсутній) та позитивна їх динаміка у процесі навчання; типи ІСД виявилися відносно сталою властивістю дітей.

Отримані дані свідчать про необхідність проведення спеціально організованої корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на формування ІСД. Формування ІСД полягає у, щонайперше, визначеності його типу і підвищенні рівня його сформованості. Про це свідчать і отримані дані, які демонструють позитивну динаміку показників рівня сформованості ІСД з переходом учнів із класу в клас: змінюється не лише середній бал, а й відповідне якісне значення. Типи ІСД залишаються відносно сталою величиною (як у РВ, так і у НР, превалює змішаний стиль), хоч і збільшується їх кількісний прояв.

Узагальнені кількісні дані щодо ефективності виконання трудового завдання свідчать про те, що трудова діяльність РВ молодших школярів, на відміну від діяльності школярів з НР, виявилася недостатньо ефективною – вони виконали трудове завдання, враховуючи всі показники вивчення, лише на 68% (водночас, діти з НР – на 85%) (табл. 2).

Ми виходили з того, що вивчення та формування ІСД без урахування його
Таблиця 2.

Дані про ефективність виконання учнями трудового завдання (у %)

Категорія дітей	Показники ефективності							
	правильність	швидкість	цілеспрямованість	самостійність	розуміння завдання	вербалізація способу виконання завдання	якість виробу	разом
РВ	65	67	76	69	71	66	65	68
НР	78	73	89	93	84	95	82	85

зв'язку з ефективністю діяльності позбавлено сенсу. Отримання даних щодо зв'язку між типом, рівнем сформованості ІСД та ефективністю діяльності уможливило проведення кореляційного аналізу та побудову таблиць співставлення результатів вивчення досліджуваних явищ.

Співставлення даних про типи й рівні сформованості ІСД та ефективність діяльності у розумово відсталих школярів виявило: 1) відсутність виразного зв'язку між типом ІСД та показниками ефективності виконання трудового завдання; 2) наявність виразного зв'язку між рівнем сформованості ІСД та ефективністю діяльності, її окремими показниками; 3) наявність виразного зв'язку між усіма змістовими показниками ефективності праці; низький рівень зв'язку між ними та швидкістю виконання завдання.

Отримані дані вивчення основних психічних процесів, пов'язаних з діяльністю, представлені у таблиці 3.

Виявлено, що основні психічні пізнавальні процеси, що забезпечують засвоєння та перебіг діяльності (сприймання, мислення, пам'ять) у розумово

відсталих школярів характеризуються певними недоліками. При цьому найбільш сформованим виявився процес пам'яті, найменше – мислення (у дітей без вад розумового розвитку наявна така ж тенденція, але з відмінними кількісними значеннями). З переходом учнів з класу в клас спостерігається виразна позитивна динаміка у розвитку сприймання й мислення. Динаміка пам'яті у розумово відсталих учнів має негативний характер. Це свідчить про необхідність проведення з РВ учнями у процесі навчання спеціальної роботи з Таблиця 3.

Дані про сформованість пізнавальних психічних процесів в учнів (у %)

Категорія дітей	Показники											
	Сприймання				Пам'ять				Мислення			
	1 клас	2 клас	3 клас	разом	1 клас	2 клас	3 клас	разом	1 клас	2 клас	3 клас	разом
РВ	59,6	69,4	76,2	68	79,9	76,2	71,9	76	50,7	55	62,7	56
НР	72,5	87,7	96,6	86	90,5	95,2	98	95	61,7	75,8	84	74

розвитку пам'яті, якою, порівнюючи з іншими психічними функціями, РВ дитина наділена відпочатку, однак, спонтанно вона не розвивається і може негативно позначатися на засвоєнні та виконанні діяльності.

Внаслідок співставлення даних щодо типів ІСД та рівнів сформованості пізнавальних процесів виявлено, що більшість РВ учнів з підготовчим типом ІСД (який притаманний більшості РВ), мають високий рівень сформованості пам'яті та достатній рівень сформованості сприймання й мислення. У РВ виявлено наявність зв'язку між рівнем сформованості сприймання, мислення та рівнем сформованості ІСД.

З'ясовано, що РВ учні молодшого шкільного віку (як і НР) мають переважно слабкий тип нервової системи. Співставлення даних щодо типів, рівнів сформованості ІСД та показників нервової системи виявило, що у РВ з високим рівнем сформованості ІСД спостерігається його підготовчий (50%) та змішаний (50%) типи; середньо-сильна та середньо-слабка нервова система

(табл. 4).

Як індивідуально-типологічні властивості РВ учнів розглядалось і їх віднесеність до певних груп за формою олігофренії за М. Певзнер. Було виявлено, що діти з різною формою олігофренії мають свої особливості прояву ІСД та всіх досліджуваних явищ за визначеними показниками. Встановлено також, що найліпші дані отримали діти з неускладненою формою олігофренії; бальні ж оцінки інших (дітей з переважанням процесу збудження та

Таблиця 4.

Співвідношення даних щодо типів, рівнів сформованості ІСД та типів нервової системи в учнів (у %)

Рівні ІСД	Категорія дітей	Типи ІСД			Типи нервової системи			
		виконавчий	змішаний	підготовчий	сильна	середньо-сильна	середньо-слабка	слабка
Низький	РВ	37	26	37	-	14	29	57
	НР	-	-	-	-	-	-	-
Середній	РВ	25	25	50	10	-	60	30
	НР	50	25	25	-	25	50	25
Достатній	РВ	7	62	31	14	27	47	12
	НР	30	57	13	-	40	40	20
Високий	РВ	-	50	50	-	40	40	20
	НР	50	28	22	25	50	12,5	12,5

гальмування, із зниженими функціями аналізаторів, психопатоподібною поведінкою) мають тенденцію до погіршення.

Так, учні з неускладненою формою олігофренії найбільшою мірою характеризуються підготовчим типом ІСД, середнім та достатнім рівнями його сформованості; високим та достатнім рівнями ефективності діяльності за основними її показниками; високим та достатніми рівнями сформованості пам'яті, сприймання, мислення; середньо-слабким та слабким типами нервової системи.

Учням з переважанням процесу збудження чи гальмування притаманні переважно змішаний тип ІСД, достатній та середній рівні його сформованості; більш низькі, ніж у попередньої групи, кількісні значення даних щодо ефективності діяльності на високому, достатньому та середньому рівнях; достатній та середній рівень сформованості пам'яті, сприймання, мислення; середньо-слабкий та слабкий типи нервової системи.

РВ учні із зниженими функціями аналізаторів характеризуються виконавчим та змішаним типами ІСД, середнім та низьким рівнями його сформованості; ефективністю діяльності на різних рівнях прояву її показників (достатній, середній, високий); переважно достатнім рівнем сформованості пізнавальних процесів; середньо-слабким та слабким типами нервової системи.

В учнів з психопатоподібною поведінкою переважають виконавчий тип ІСД, низький рівень його сформованості; середній та низький рівні ефективності діяльності за різними показниками; середньо-слабкий тип нервової системи.

Таким чином, результати проведеного констатуючого етапу дослідження дозволили визначити, що чинниками становлення ІСД у РВ молодших школярів можуть розглядатися: визначеність типу ІСД (підготовчого чи виконавчого); рівень його сформованості; сформованість учбово-практичної діяльності; сформованість пізнавальної сфери психіки (передусім сприймання, пам'яті, мислення); наявні у дитини властивості нервової системи та тип темпераменту, форми олігофренії, рік навчання. Ці чинники були покладені в основу визначення передумов становлення ІСД у дітей зазначеної категорії.

Заключним етапом проведеного дослідження була розробка та апробація психолого-педагогічного забезпечення сприяння становленню у РВ школярів індивідуального стилю трудової діяльності, представленої програмою роботи. В основу розробки програми покладалося розуміння суті ІСД, визначених передумов його становлення у РВ дітей, добір адекватних меті психологопедагогічних засобів з дотриманням при їх побудові та використанні принципів загальної та спеціальної дидактики, теоретичних положень та

основних вимог забезпечення формування ІСД та корекційної спрямованості трудового навчання.

Передумовами становлення індивідуального стилю трудової діяльності у дітей досліджуваної категорії розглядалися: забезпечення становлення у них типу ІСД (підготовчого чи виконавчого); підвищення рівня його сформованості; формування учбово-практичної діяльності за повнотою її складових (мотиваційної, операційно-організаційної, змістової) та характеристик ефективності (правильності, швидкості, цілеспрямованості, самостійності, розуміння завдання, вербалізації способу виконання завдання, якості виробу); розвиток пізнавальної сфери психіки (передусім сприймання, пам'яті, мислення); мовленнєвого опосередкування діяльності; урахування наявних у дитини властивостей нервової системи, типу темпераменту, форми олігофренії, року навчання, виявлених особливостей прояву досліджуваних явищ, рівня та характеру зв'язку між ними.

Експериментальна робота за розробленою програмою здійснювалася на уроках трудового навчання у 2 класі допоміжної школи з опорою на можливості його змісту, методики та організаційних форм. В основі програми – використання у навчальному процесі спеціально побудованої, відповідно до змісту трудового навчання, системи занять, яка уможлиблювала поетапне формування в учнів раціонального, відповідно до об'єктивних та суб'єктивних умов, способу діяльності: 1) засвоєння учнями еталонного способу діяльності; 2) набуття ними досвіду самостійно визначати спосіб діяльності; 3) усвідомлення переваг еталонного та індивідуального способу діяльності з огляду на часові витрати та психофізичні зусилля, якість виробу; самостійне визначення способу, максимально наближеного до еталонного (О. Хохліна).

Важливим у такій роботі є 1) формування в учнів автоматизмів, які заважають негативним проявам психофізичних властивостей особи та відповідають вимогам діяльності, на основі виконання завдань еталонним способом і завдань з жорстко регламентованою послідовністю дій, 2) варіювання

завдань, ознак предмета й умов праці, що вимагає зміни засвоєного способу діяння, 3) контроль за виконанням дітьми діяльності різними способами з метою відсіювання нераціональних (псевдостилів), 4) формування позитивного ставлення до діяльності через забезпечення результативності діяльності, нейтралізацію навіюваних оцінок можливостей дитини, формування у них впевненості у своїх можливостях, демонстрація переваг і недоліків у роботі, створення сприятливого емоційного фону при критичному аналізі діяльності) (Є. Климов, В. Мерлін, О. Хохліна, М. Щукін та ін.).

Проведення роботи за програмою передбачало забезпечення становлення усіх складових діяльності учнів – мотиваційної (наявність позитивного ставлення до виконання навчально-практичних завдань), змістової (засвоєння необхідних для виконання завдань техніко-технологічних знань про предмет, знаряддя, процес, результат); операційно-організаційної (засвоєння трудових дій та основних етапів виконання завдань). У процесі виконання завдань з метою забезпечення результативності діяльності та формування позитивного ставлення до неї учням надавалась дозована індивідуальна допомога (загальна, вербальна, практична) (О.П.Хохліна).

Проведення експериментальної роботи показало можливість підвищення у РВ молодших школярів рівня сформованості ІСД та ефективності виконання трудового завдання. У результаті формуючого впливу були отримані дані, які показали позитивну динаміку їх даних щодо зазначених явищ (табл. 5, 6).

Таблиця 5.

Дані про рівні сформованості ІСД у РВ школярів до і після проведення формуючого експерименту (у %)

Рівень сформованості ІСД	Вихідні дані (до проведення експерименту) (А)		Підсумкові дані (після проведення експерименту) (Б)		Різниця між Б і А	
	Контрол. група (%)	Експеримент. група (%)	Контрол. група (%)	Експеримент. група (%)	Контрол. група (%)	Експеримент. група (%)
I.Низький	30	23,8	15	4,8	-15	-19
II.Середній	40	47,6	60	28,5	20	-19,1
III.Достатній	30	19	35	47,6	5	28,6

IV.Високий	-	9,5	-	19	-	9,5
------------	---	-----	---	----	---	-----

Застосування при кількісній обробці даних формуючого етапу дослідження т-критерію Стьюдента показало статистичну значущість різниці між вихідними та підсумковими даними про рівень сформованості ІСД та ефективність трудової діяльності в учнів експериментальної групи в результаті запровадження розробленої програми сприяння становленню ІСД. Здобуті результати доводять її ефективність та доцільність використання у процесі трудового навчання у початковій ланці допоміжної школи.

Таким чином, розроблена програма сприяння становленню у розумово відсталих учнів ІСД, відповідно до визначених передумов, передбачає застосування спеціально розробленої системи занять з використанням

Таблиця 6.

Дані про порівневий прояв ефективності виконання трудового завдання у РВ школярів до і після проведення формуючого експерименту (у %)

Порівневий прояв ефективн. діяльності	Вихідні дані (до проведення експерименту) (А)		Підсумкові дані (після проведення експерименту) (Б)		Різниця між Б і А	
	Контрол. група (%)	Експеримент. група (%)	Контрол. група (%)	Експеримент. група (%)	Контрол. група (%)	Експеримент. група (%)
I.Низький	25	19	15	9,5	-10	-9,5
II.Середній	40	42,8	50	23,8	10	-19
III.Достатній	35	28,5	35	52,3	0	23,8
IV.Високий	-	9,5	-	14,3	-	4,8

можливостей змісту, методики та організаційних форм трудового навчання у допоміжній школі з дотриманням необхідних для досягнення окресленої мети психолого-педагогічних вимог, принципів та теоретичних підходів. В основу занять покладено поетапне становлення раціонального способу діяльності з опорою на формування автоматизмів, варіювання завдань для зміни способу діяльності, контроль за діяльністю учнів для відсіювання псевдостилів, формування позитивного ставлення до діяльності. Основою такої роботи є

забезпечення становлення в учнів усіх складових учбово-практичної діяльності та досягнення повноти її характеристик. За результатами дослідження доведено можливість формування у розумово відсталих молодших школярів ІСД та підвищення результативності виконання трудових завдань.

Література

1. Климов Е.А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы / Климов Е.А. – Казань, 1969.- 278 с.
2. Мерлин В.С. Формирование индивидуального стиля деятельности в процессе обучения / Мерлин В.С., Климов Е.А. // Сов.педагогика. – 1967. - №4. – С.110-118.
3. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку / Хохліна О.П. – К.: Педагогічна думка, 2000. – 286 с.
4. Щукин М.Р. Структура индивидуального стиля трудовой деятельности / Щукин М.Р. //Вопросы психологии. – 1984. - №6. – С.26-32.

References

1. Klymov E.A. Yndyvudualnyi styl deiatelnosti v zavysymosti ot typolohycheskykh svoistv nervnoi systemy (Individual style of activity depending on tipologicheskikh properties of the nervous system), Kazan, 1969, p.278.
2. Merlyn V.S. Merlyn V.S., Klymov E.A. Sov.pedahohyka, 1967, №4, pp.110-118.
3. Khokhlina O.P. Psykholoho-pedahohichni osnovy korektsiinoi spriamovanosti trudovoho navchannia uchniv z vadamy rozumovoho (Psikhologopedagogical bases of korektsiynoy orientation of labour studies of students flawy mental development), K.: Pedahohichna dumka, 2000, p.286.
4. Shchukyn M.R. Voprosy psykholohyy, 1984, №6, S.26-32.